

¹Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів

ФАСЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ РЕМОНТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ФІНАНСОВОГО ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Ремонт є важливим об'єктом фінансового та управлінського обліку. До його класифікації дослідники мають різні підходи, проте не всі запропоновані ними класифікаційні ознаки мають вплив на фінансовий та управлінський облік.

Для цілей фінансового обліку ключовою ознакою буде суттєвість витрат на ремонт основного засобу. Залежно цієї ознаки ремонт буде поділятися на поточний чи капітальний.

Для цілей управлінського обліку важливими ознаками будуть періодичність проведення ремонту, спосіб виконання та джерело фінансування.

Для упорядкування класифікаційних ознак доцільно використати фасетний метод класифікації, що обумовлюється: повнотою набором ознак, які адаптуються до умов ремонтного випадку; зручністю у використанні при формуванні звітності та прийнятті управлінських рішень; легкістю включенням нових класифікаційних ознак, які можуть з'явитися у зв'язку із особливостями веденням господарської діяльності або виключенням неактуальних.

Ключові слова: ремонт; капітальний ремонт; бухгалтерський облік; основні засоби; управлінський облік; класифікація.

Постановка проблеми. За даними Державної служби статистики України загальний рівень зношеності основних засобів підприємств всіх галузей економіки сягає майже 60%. Високий рівень зносу може свідчити про зменшення експлуатаційних характеристик основних засобів. Внаслідок чого, підприємства мають здійснювати ремонтні роботи для підтримання засобів праці у придатному для використання стані або для підвищення їх експлуатаційних характеристик.

Ремонт є важливим об'єктом фінансового та управлінського обліку. Систематизація класифікацій ознак та видів ремонтів основних засобів дасть змогу правильно проводити ідентифікацію виду ремонту та у відповідності до цього відображати витрати на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності. А також

забезпечуватиме управлінський персонал підприємства повною та достовірною інформацією для прийняття оперативних та стратегічних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Класифікацію ремонту доцільно розглядати у науковій та нормативно-правовій площині.

У науковій літературі теоретичні аспекти класифікації видів ремонту висвітлювалися у працях: В. І. Леонтєєвої [1], М. В. Кучірки [2], В. В. Євдокимова, М. Ю. Самчик [3].

В. І. Леонтєєва пропонує класифікувати ремонт за двома ознаками: організаційна (поточний, капітальний, під час стихійного лиха) та техніко-економічна (плановий, позаплановий, аварійний) [1, С. 7].

М. В. Кучірка виділяє 8 класифікаційних ознак видів ремонту: залежно від мети, яку переслідує підприємство (технічний огляд, ремонт, покращення), за технічними ознаками (поточний, середній та капітальний), залежно способу здійснення (господарський, підрядний, змішаний), за відношенням до плану (за планом, непередбачуваний), за відношенням до господарської діяльності (ремонт виробничих основних засобів, ремонт невиробничих основних засобів), за включенням до витрат на ремонт (до первісної вартості, до складу витрат), за належністю основних засобів (власні, орендовані), за якістю поліпшення основних засобів (реконструкція, модернізація, технічне переозброєння, модифікація, дообладнання) [2, С. 77]. Така класифікація за твердженням авторки «дає можливість підвищити науковий рівень теоретичних спрямувань економічної сутності ремонтного виробництва» [2, С. 76].

В. В. Євдокимов та М. Ю. Самчик класифікують ремонт на: попереджувальний (регламентний) ремонт та відновлювальний ремонт (не поліпшує експлуатаційні можливості об'єкта; поліпшує експлуатаційні можливості об'єкта) [3].

Отже, досліджені теоретичні напрацювання з питань класифікації ремонту свідчать, що наукові підходи характеризуються множинністю поглядів до виокремлення класифікаційних ознак та його видів за ними.

Згідно з нормативно-правовими актами ремонт може бути таких видів (табл. 1).

Таблиця 1

Види ремонту основних засобів у нормативно-правових актах

Назва нормативно-правового акту	Вид ремонту
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [4]	Ремонт, капітальний ремонт
Правила утримання жилих будинків та прибудинкових територій [5]	Поточний ремонт, капітальний ремонт
Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту [6]	Поточний ремонт, капітальний ремонт
Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості [7]	Ремонт, капітальний ремонт, гарантійний ремонт
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» [8]	Ремонт
Примірний перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд [9]	Поточний ремонт, капітальний ремонт

Нормативно-правові акти визначають ремонт двох видів: ремонт (поточний ремонт) та капітальний ремонт. Слід відзначити, що документи [6] та [9] містять орієнтовний перелік ремонтних робіт, які можуть бути віднесені до поточного чи капітального, що є перевагою для фінансового обліку при ідентифікації виду ремонту. Однак, ці нормативні документи стосуються лише таких основних засобів як автомобільний транспорт, будинки і споруди. Для інших видів основних засобів ідентифікація виду ремонтних робіт для цілей обліку здійснюється керівником підприємства самостійно із врахуванням норм Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» та Методичних рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів.

Частина невиділеної проблеми. Не применшуючи значення отриманих науковцями теоретичних результатів з питань класифікації видів ремонту основних засобів, слід відзначити, що проблематика є не достатньо вивченою та залишається дискусійною особливо в обліково-аналітичному аспекті, враховуючи, те, що існуючі класифікації не повною мірою відповідають меті фінансового та управлінського обліку. Водночас класифікація має враховувати сучасні умови ведення господарської діяльності та ґрунтуватися на чинних нормативно-правових актах.

Мета дослідження. Метою роботи є розробка та узгодження класифікаційних ознак ремонту основних засобів для цілей фінансового та управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу. Згідно з п. 30 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів керівник підприємства самостійно приймає рішення про ідентифікацію виду ремонту, виходячи із суттєвості таких витрат та з урахуванням результатів аналізу існуючої ситуації [4]. Тому суттєвість витрат на ремонт основного засобу є визначальною ознакою, згідно з якою ремонт буде визнаватися як поточний чи капітальний.

Згідно з п. 15 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані (проведення технічного огляду, нагляду, обслуговування, ремонту тощо) та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат [8].

Витрати на капітальний ремонт основних засобів визнаються витратами звітного періоду, але існують випадки, коли такі витрати можуть капіталізуватися (табл. 2).

Таблиця 2

Формуванні інформації у бухгалтерського обліку щодо витрат на ремонт

Критерій суттєвості витрат	Методика обліку	Аналітичний облік
Підтримання об'єкта основних засобів у працездатному стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання	Витрати звітного періоду	Рахунок витрат обирається залежно від напряму використання об'єкта основного засобу (23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 949 «Інші витрати операційної діяльності»)
Покращення експлуатаційних характеристик	Витрати звітного періоду	151 «Капітальне будівництво» або 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»
	Капітальні інвестиції з майбутнім збільшенням первісної вартості основних засобів*	

*можуть бути ідентифіковані з окремою амортизованою частиною (компонентом) основних засобів

Джерело: [10; С. 54]

Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості виокремлюється плановий та позаплановий ремонт. Плановий ремонт проводиться згідно з річним планом, позаплановий – при виявленні технічних несправностей внаслідок яких основний засіб не може використовуватися за своїм призначення. Для таких видів ремонту класифікаційною ознакою буде періодичність проведення ремонту.

Ремонтні роботи підприємство може провести самостійно. Якщо у структурі компанії не має ремонтної бригади чи робітника із фаховими знання, то у такому випадку для виконання робіт суб'єкт господарювання може найняти компанію, яка спеціалізується на ремонтних роботах певного виду основних засобів. Можливий варіант, коли частину ремонтних робіт підприємство може виконати самостійно, а для іншої частини наймає підрядну компанію, тобто ремонтні роботи виконуються у змішаний спосіб. Для таких видів ремонту класифікаційною ознакою буде спосіб виконання.

Особливої актуальності в умовах обмеженості фінансових ресурсів або неможливості їх вивільнення є джерело фінансування ремонтних робіт. За цією ознакою ремонтні роботи можуть фінансуватися за рахунок власних коштів, залучених (кредитні кошти, гранти, благодійна допомога тощо) або у змішаний спосіб.

Такі ознаки, як періодичність проведення ремонту, спосіб виконання та джерела фінансування не здійснюють суттєвий вплив на фінансовий облік, тобто на формуванні інформації про витрати на проведення ремонтних робіт у фінансовій звітності. Однак, є важливими при прийнятті поточних та стратегічних управлінських рішень. Наприклад, щоб уникнути тривалого простою основного засобу, у випадку несподіваного виходу із ладу, підприємству необхідно мати певну кількість запасних частин для оперативної їх заміни і таким чином не зірвати виробничий процес. При настанні ремонтного випадку підприємство має оцінити ризики та вигоди від способу виконання ремонтних робіт: чи виконуються достатні умови для проведення ремонтних робіт власними силами або яка компанія якісно та швидко зможе усунути недоліки.

Для класифікації явищ та подій за певними ознаками виділяють два методи: ієрархічний та фасетний. Кожен із цих методів має свої недоліки та переваги (табл. 3).

Таблиця 3

Переваги та недоліки методів класифікації

Метод класифікації	Переваги	Недоліки
Ієрархічний	Простота Наочність Логічність	Жорстка структура Неможливість включення нових ознак
Фасетний	Гнучкість Легкість включенні нових фасет	Складність Велика довжина коду

Джерело: власна розробка

Обираючи між ієрархічним та фасетним методом класифікації для систематизації видів ремонту, доцільно обрати фасетний, що обумовлюється:

- повнотою набором ознак, які адаптуються до умов ремонтного випадку;

- зручністю у використанні при формуванні звітності та прийнятті управлінських рішень;

- легкістю включенням нових класифікаційних ознак, які можуть з'явитися у зв'язку із особливостями веденням господарської діяльності або виключенням неактуальних.

Фасетна класифікація видів ремонту для цілей фінансового та управлінського обліку наведена на рис. 1.

Варіанти кодів видів ремонтних випадків можуть бути різні. Наприклад, 1.2–2.1–3.1–4.3 – у цьому випадку ремонтний випадок описує ситуацію коли капітальний позаплановий ремонт виконується власними силами за рахунок грантових коштів. Ремонтному випадку, при якому плановий капітальний ремонт виконує підрядна компанія за грантові кошт відповідає такий код – 1.2–2.1–3.2–4.3.

Висновки. У науковій літературі ремонт класифікують за різними ознаками: залежно мети, способу здійснення, за відношенням до плану, техніко-економічними умовами, за якістю поліпшення основних засобів, за належністю основних засобів тощо. Проте не всі запропоновані дослідниками класифікаційні ознаки можуть бути використані для цілей фінансового та управлінського обліку.

Мета класифікація				Коди видів ремонтних випадків
Бухгалтерський облік				
Фінансовий облік	Управлінський облік			
1. Суттєвість витрат	2. Періодичність проведення	3. Спосіб виконання	4. Джерело фінансування	
1.1 Поточний ремонт	2.1 Плановий	3.1 Власними силами	4.1 Власні кошти	1.1-2.1-3.1-4.1 1.1-2.2-3.1-4.1 1.1-2.2-3.2-4.1 1.1-2.2-3.2-4.2
1.2 Капітальний ремонт	2.2 Позаплановий	3.2 Підрядна компанія	4.2 Кредитні кошти	... 1.2-2.1-3.1-4.1 1.2-2.2-3.1-4.1 1.2-2.2.3.2-4.2 1.2-2.2-3.2-4.3
		3.3 Змішаний	4.3 Грант	...
			4.5 Благодійна допомога	
			4.6 Змішаний спосіб	

Рисунок. Фасетна класифікацій видів ремонту для цілей фінансового та управлінського обліку

Джерело: власна розробка

Метою фінансового обліку є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів про діяльність підприємства шляхом складання та оприлюднення фінансової звітності. Зважаючи на це, важливою класифікаційною ознакою буде суттєвість витрат на ремонт основного засобу. Залежно цієї ознаки ремонт може бути визнано як поточний чи капітальний.

Метою управлінського обліку є забезпечення керівництва підприємства інформацією для прийняття оперативних та стратегічних рішень. Для цього важливими ознаками є періодичність проведення ремонту, спосіб виконання та джерело фінансування.

Для упорядкування класифікаційних ознак доцільно обрати фасетний метод класифікації, що обумовлюється: повнотою набором ознак, які адаптуються до умов ремонтного випадку; зручністю у використанні при формуванні звітності та прийнятті управлінських

рішень; легкістю включенням нових класифікаційних ознак, які можуть з'явитися у зв'язку із особливостями веденням господарської діяльності або виключенням неактуальних.

1. Леонтьєва В. І. Облік і контроль витрат з ремонту основних засобів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. К., 2008. 20 с. 2. Кучірка М. В. Фінансовий та податковий облік витрат на ремонт основних засобів, джерела їх відшкодування та амортизація. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2010. Спецвип. 29. Ч. 2. С. 75–80. 3. Євдокимов В. В., Самчик М. Ю. Бухгалтерський облік витрат на ремонт власних основних засобів. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5236> (дата звернення: 16.09.2023). 4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 16.09.2023). 5. Правила утримання жилих будинків та прибудинкових територій : наказ Держжитлокомунгосп від 17.05.2005 р. № 76. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-05#Text> (дата звернення: 16.09.2023). 6. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту : наказ Міністерства транспорту України від 30.03.1998 р. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98#Text> (дата звернення: 16.09.2023). 7. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text> (дата звернення: 16.09.2023). 8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 16.09.2023). 9. Примірний перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд : наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 10.08.2004 р. № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-04#Text> (дата звернення: 16.09.2023). 10. Перетятко Ю. М. Поточний та капітальний ремонт як категорії бухгалтерського обліку. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 52–57.

REFERENCES:

1. Leontieva V. I. Oblik i kontrol vytrat z remontu osnovnykh zasobiv : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.09. K., 2008. 20 s. 2. Kuchirka M. V. Finansovyi ta podatkovyi oblik vytrat na remont osnovnykh zasobiv, dzherela yikh vidshkoduvannia ta amortyzatsiia. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. Ekonomika*. 2010. Spetsvyp. 29. Ch. 2. S. 75–80. 3. Yevdokymov V. V., Samchuk M. Yu. Bukhhalterskyi oblik vytrat na remont vlasnykh osnovnykh zasobiv. *Efektivna ekonomika*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5236> (data zvernennia: 16.09.2023). 4. Metodichni rekomendatsii z bukhhalterskoho obliku osnovnykh zasobiv : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.09.2003 r. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (data zvernennia: 16.09.2023). 5. Pravyla utrymannia zhylykh budynkiv ta prybudynkovykh terytorii : nakaz Derzhzhytlokomunhosp vid 17.05.2005 r. № 76. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-05#Text> (data zvernennia: 16.09.2023).

6. Polozhennia pro tekhnichne obsluhovuvannia i remont dorozhnikh transportnykh zasobiv avtomobilnoho transportu : nakaz Ministerstva transportu Ukrainy vid 30.03.1998 r. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98#Text> (data zvernennia: 16.09.2023). 7. Metodychni rekomendatsii z formuvannia sobivartosti produktsii (robit, posluh) u promyslovosti : nakaz Ministerstva promyslovoi polityky Ukrainy vid 09.07.2007 r. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text> (data zvernennia: 16.09.2023). 8. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku № 7 «Osnovni zasoby» : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.04.2000 r. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (data zvernennia: 16.09.2023). 9. Prymirnyi perelik posluh z utrymannia budynkiv i sporud ta prybudynkovykh terytorii ta posluh z remontu prymishchen, budynkiv, sporud : nakaz Derzhavnoho komitetu Ukrainy z pytan zhytlovo-komunalnoho hospodarstva vid 10.08.2004 r. № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-04#Text> (data zvernennia: 16.09.2023). 10. Peretiatko Yu. M. Potochnyi ta kapitalnyi remont yak katehorii bukhhalterskoho obliku. *Ahrosvit*. 2021. № 24. S. 52–57.

Peretiatko Y. M. [1: ORCID ID: 0000-0003-1559-3710],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹*Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv, Ukraine*

FACETED CLASSIFICATION OF REPAIR OF FIXED ASSETS FOR THE PURPOSES OF FINANCIAL AND MANAGEMENT ACCOUNTING

Repair holds a crucial role in the realms of financial and management accounting. Within the scientific literature, numerous classification features and repair types have been identified. Nonetheless, not all of these classifications align with the objectives of financial and management accounting.

In the context of financial accounting, the paramount consideration pertains to the materiality of expenditures associated with the maintenance and restoration of fixed assets. Predicated upon this criterion, the repair activities are categorized into either routine or substantial repairs. Expenditures incurred for both routine and major repairs within the purview of financial accounting are expensed during the reporting period. Nevertheless, should the repair efforts be attributable to a distinct depreciable component of fixed assets, such outlays will be capitalized.

In the domain of management accounting, salient considerations encompass the frequency of repair interventions, the manner in which they are executed, and the origin of financial resourcing. These indicators assume significance in the context of both current operational and strategic management decision-making processes.

In order to structure the classification features effectively, it is recommended to employ the facet-based method of classification. This method is characterized by the incorporation of a comprehensive array of

attributes that are adaptable to the specific circumstances of each repair case. The facet-based approach offers the advantages of facilitating streamlined report generation and informed decision-making. Additionally, it allows for the seamless integration of novel classification features that may emerge in conjunction with evolving economic activities, as well as the exclusion of superfluous elements.

Within the framework of the faceted method of repair classification, classification features are endowed with the status of facets, while repair types assume the role of facet values. Each facet is assigned a sequential identifier. The classification feature denoting the 'significance of costs' is designated as the first facet, 'periodicity of implementation' as the second, 'implementation method' as the third, and 'source of funding' as the fourth. A myriad of code combinations may be generated to represent various repair scenarios. For instance, the code 1.2–2.1–3.2–4.3 corresponds to a repair instance involving a planned capital renovation executed by a subcontractor and funded through grants.

Keywords: repair; major repair; assets; accounting; management accounting; classification.

Отримано: 17 вересня 2023 року
Прорецензовано: 22 вересня 2023 року
Прийнято до друку: 29 вересня 2023 року